

Érettségi változások: FÖLDRAJZ

A közismereti érettségi vizsgatárgyak 2024. május-júniusi vizsgaidőszaktól érvényes vizsgakövetelményei

2020-tól a középiskolát megkezdő tanulók számára 2024-től kezdődően új, változó vizsgakövetelmények lépnek érvénybe. **Érettségi változások** című rovatunkban tantárgyanként vizsgáljuk meg a kötelező vizsgatárgyak bizonyos változási szisztémáit, a jövőben érvényes strukturális ismereti eljárásait. E havi lapszámunkban a földrajzot mint választható érettségi vizsgatantárgyat vettük górcső alá.

Szöveg: Karkó Ádám

2020-ban a *Nemzeti alaptanterv* és *Kerettantervek* bevezetését követően elkészültek a hozzájuk illeszkedő részletes érettségi vizsgakövetelmények is. A követelmények alapján először a 2023/2024-es tanévben, a május-júniusi érettségik alkalmával adnak számot tudásukról a vizsgázók.

A megújuló érettségi vizsgakövetelmények – általánosan interpretálva, az összes érettségire vetítve – korszerű értékelési módszereket határoznak meg, amelyekkel az eddiginél szélesebb teret adnak a diákok önálló problémamegoldásának és kreativitásának. Továbbra is megmaradt az érettségi vizsga kétszintű rendszere, amelyben a kötelező vizsgatárgyak sem változtak meg, így a földrajz egy nem kötelezően kiszabott időpontra esik majd.

Változások a geográfiai ismerethalmazok körében

A 2017-től érvényes vizsgakövetelmények részletes leírásában a kompetenciákon érthettük eddig (közép- és emelt szinten egyaránt):

- földrajzi-környezeti ismeretek alkalmazása a mindennapokban tapasztalható természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti jelenségek, folyamatok magyarázatában, értelmezésében;
- kontúrtérképes feladatok megoldása;
- egyszerű gyakorlati és alapvető számítási feladatok elvégzése, az eredmények értelmezése;
- földrajzi-környezeti tartalmú információkkal kapcsolatos egyszerű vázlatrajzok, folyamatábrák, keresztmetszeti rajzok és térkép-vázlatok készítése;
- szövegalkotás és szövegértés földrajzi tartalmú témákhoz kapcsolódóan;
- az ismeretanyag belső összefüggéseinek felismerése, több témakör ismeretanyagának logikai összekapcsolását igénylő, összetett feladatok megoldása;

- földrajzi-környezeti tartalmú információhordozók használata, információk feldolgozása, értelmezése és etikus felhasználása;
- földrajzi-környezeti szemlélet- és gondolkodásmód alkalmazása problémafeladatok megoldása, szóbeli és írásbeli témakifejtések során.

A 2024-től életbe lépő követelményrendszerben a kompetenciák felépítésükben nem változtak, kivéve egyetlen bővítést: a *különböző fajtájú térképeken, műholdfelvételeken közölt információk olvasása, értelmezése* kompetenciában láthatjuk a műholdfelvételekkel kapcsolatos kiegészítést.

Az alábbi témakör címekben történtek változások az új követelményrendszerben:

1. Térképi ismeretek helyett *Tájékozódás a földrajzi térben* lett a témakör megnevezése;
2. Kozmikus környezetünk helyett *Tájékozódás a kozmikus térben és az időben* lett a témakör megnevezése;
3. A geoszférák földrajza;
4. A földrajzi övezetesség helyett *A geoszférák kölcsönhatásai, a földrajzi övezetesség* lett a témakör megnevezése;
5. Társadalmi folyamatok a 21. század elején helyett *Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században* lett a témakör megnevezése;
6. A világgazdaság jellemző folyamatai helyett *A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig* lett a témakör megnevezése;
7. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában helyett *Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában* lett a témakör megnevezése;
8. Európa földrajza. A társadalmi-gazdasági fejlődés regionális különbségei Európában helyett *Európa földrajza* lett a témakör megnevezése;

9. Az Európán kívüli kontinensek, tájak, országok társadalmi-gazdasági jellemzői helyett *Az Európán kívüli kontinensek földrajza* lett a témakör megnevezése;
10. Globális kihívások – a fenntarthatóság kérdőjelei helyett *Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái* lett a témakör megnevezése.

A 2024-es érettségi vizsgakövetelményekben szerepelnek külön táblázatban felsorolva a vizsgakövetelményekhez kapcsolódó általános és egyedi fogalmak, külön témakörönként, és érettségi szintenként szétválogatva.

A felsorolt témakörökön belül különböző témák vannak összeválogatva, amelyekben az alábbi változások figyelhetők meg:

1. Tájékozódás a földrajzi térben

- A térkép
- Tájékozódás a térképen és a térképpel
- Távérzékelés és térinformatika

2. Tájékozódás a kozmikus térben és az időben

- A csillagászati ismeretek fejlődése. A Világegyetem. Az új követelményrendszer szerint *A Világegyetem*
- A Nap és kísérői
- A Föld és mozgásai
- Az űrkutatás szerepe a Naprendszer megismerésében. Az új követelményrendszerben *Az űrkutatás*

3. A geoszférák földrajza

- A kőzetburok. Az új követelményrendszerben *A kőzetburok földrajza*
- Földtörténet – **kikerült a követelmények közül**
- A Föld gömbhéjas szerkezetének jellemzői
- A kőzetlemezek és mozgásaik következményei
- A hegységképződés
- A kőzetburok építőkövei, az ásványkincsek
- A Föld nagyszerkezeti egységei
- A földfelszín formálódása – **kikerült**
- A talaj – **kikerült**
- A levegőburok földrajza
- A légkör kialakulása, anyaga és szerkezete. Az új követelményrendszerben *A légkör anyaga és szerkezete*
- A levegő felmelegedése
- A levegő mozgása
- Felhő- és csapadékképződés
- Az időjárás és az éghajlat
- A szél és a csapadék felszínformáló tevékenysége – **kikerült**
- A légszennyezés következményei
- A vízburok földrajza
- A vízburok tagolódása, tulajdonságai és mozgásai
- A felszíni vizek és felszínalakító hatásuk. Az új követelményrendszerben *A felszíni vizek*
- A felszín alatti vizek
- A víz és a jég felszínformáló munkája – **kikerült**
- A karsztosodás – **kikerült**
- A vízburok mint gazdasági erőforrás
- A geoszférák kölcsönhatásai – **kikerült**

4. A geoszférák kölcsönhatásai, a földrajzi övezetesség

- A szoláris és a valódi éghajlati övezetek – **kikerült**
- A földfelszín formálódása
- A vízszintes földrajzi övezetesség – **kikerült**
- A külső erők felszínformáló tevékenysége
- Az egyes övezetek egyedi jellemzőinek témái – **kikerült**
- A talaj
- A geoszférák közötti kapcsolatok
- A szoláris és a valódi éghajlati övezetek
- A vízszintes földrajzi övezetesség
- A függőleges földrajzi övezetesség
- A geoszférák fejlődése a múltban, földtörténet

5. Átalakuló települések, eltérő demográfiai problémák a 21. században

- A népesség földrajzi jellemzői
- Településtípusok, urbanizáció

6. A nemzetgazdaságtól a globális világgazdaságig

- A nemzetgazdaságok és a világgazdaság
- Integrációs folyamatok
- A globalizáció
- A monetáris világ

7. Magyarország – helyünk a Kárpát-medencében és Európában

- A Kárpát-medence természet- és társadalomföldrajzi sajátosságai
- Magyarország természeti adottságai
- Magyarország társadalmi jellemzői
- A hazai gazdasági fejlődés jellemzői
- Hazánk tájainak eltérő természeti és társadalmi-gazdasági képe
- A magyarországi régiók földrajzi jellemzői
- Természeti, kulturális és történelmi értékek védelme
- Magyarország környezeti állapota
- Az országhatárokon átívelő kapcsolatok

8. Európa földrajza

- Európa általános természetföldrajzi képe
- Európa általános társadalomföldrajzi képe
- Az Európai Unió
- A területi fejlettség különbségei Európában – **kikerült**
- Európa regionális földrajza
- Európa magterülete
- Fejlett gazdaságú országok Európa közepén helyett *Fejlett gazdaságú országok Európa közepén és északi részén*
- A gazdasági felzárkózás lehetőségeinek példái – **kikerült**
- Dél-Európa országai
- Közép- és Délkelet-Európa rendszerváltó országai és Kelet-Európa összevonva: *Kelet-Közép-, Kelet- és Délkelet-Európa országai*
- Oroszország

A középszintű vizsga felépítése

Írásbeli vizsga		Szóbeli vizsga	
120 perc		15 perc	
Feladatsor		A) változat:	B) változat:
20 perc	100 perc	Egy természetföldrajzi feladat és egy társadalomföldrajzi feladat kifejtése	projektmunka* és egy, a mindennapok földrajzi ismereteire épülő feladat kifejtése
I. feladatlap: Topográfiai ismereteket, képességeket ellenőrző	II. feladatlap: Földrajzi ismeretek és képességek meglétét vizsgáló		
20 pont	70 pont		
90 pont		60 pont	

* Projektmunka készítését csak az a vizsgázó választhatja, aki érettségi bizonyítvánnyal nem rendelkezik, és tanulói jogviszonyban van.

9. Az Európán kívüli kontinensek földrajza

- A kontinensek általános természet- és társadalomföldrajzi képe
- Ázsia földrajza
- Ázsia általános földrajzi jellemzői
- Ázsia regionális földrajza
- Ázsia országai – **kikerült**
- Ausztrália és Óceánia földrajza
- A sarkvidékek földrajza
- Afrika földrajza
- Afrika általános földrajzi jellemzői
- Afrika regionális földrajza
- Amerika földrajza
- Amerika általános földrajza
- Amerika országai regionális földrajza helyett *Amerika regionális földrajza* (Amerikai Egyesült Államok, Kanada, Latin-Amerika, Mexikó, Brazília, „Banán-köztársaságok”, adóparadicsomok)

10. Helyi problémák, globális kihívások, a fenntartható jövő dilemmái

- A globálissá váló környezetszennyezés és következményei
- A demográfiai és urbanizációs válság helyett *Demográfiai és urbanizációs problémák*
- Élelmezési válság helyett *Élelmezés és egészség*
- A mind nagyobb méretű fogyasztás és a gazdasági növekedés következményei
- A környezet- és a természetvédelem feladatai helyett *A környezet- és a természetvédelem feladatai, a globális béke fenntartása*

A vizsgakövetelményekhez kapcsolódóan készültek általános és egyedi fogalommeghatározások témakörönként, illetve közép- és emelt szinten különválogatva. A 2017-es vizsgakövetelményekhez képest jelentős változás ebben nem történt, a leírásokhoz kapcsolódó fogalmakban tettek nyomon követhető változásokat.

Szintén fogalommeghatározás-halmazt alakítottak ki a topográfiai fogalmak számára. A topográfiai leírásokban a világ kontinenseit, illetve Magyarország topográfiai fogalomhalmazát szükséges elsajátítani.

Részletek:

https://www.oktatas.hu/koznevelas/erettsegi/kozismereti_vizsgatargyak_2024tol

Részletes érettségi vizsgakövetelmények a 2012-es Nat alapján:

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakövetelmények2017/foldrajz_vk.pdf

Részletes érettségi vizsgakövetelmények a 2020-as Nat alapján:

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakövetelmények2024/foldrajz_2024_e.pdf